

YIĞİT BENER

KUSUR

SİZ

GEZİNTİ

2. BASKI

İKTİDARSIZ YAZILAR

♥ can
çağdaş

YİĞİT BENER

KUSURSUZ
GEZİNTİ

İKTİDARSIZ YAZILAR

Can Çağdaş

© 2014, Can Sanat Yayınları A.Ş.

Tüm hakları saklıdır. Tanıtım için yapılacak kısa alıntılar dışında yayıncının yazılı izni olmaksızın hiçbir yolla çoğaltılamaz.

1. basım: 2014

2. basım: Şubat 2019, İstanbul

Bu kitabın 2. baskısı 500 adet yapılmıştır.

Dizi editörü: Cem Alpan

Yayına hazırlayan: Mustafa Çevikdoğan

Kapak tasarımı: Utku Lomlu / Lom Creative (www.lom.com.tr)

Kapak baskı: Saner Basım Hizmetleri San. ve Tic. Ltd. Şti.

Maltepe Mah. Litros Yolu 2. Matbaacılar Sit. No: 2/4 2BC 3/4

Zeytinburnu, İstanbul

Sertifika No: 35382

İç baskı ve cilt: Yıldız Matbaa Mücellit

Maltepe Mah. Gümüşsuyu Cad. Dalgıç İş Merkezi No: 3 Kat: 2

Topkapı-Zeytinburnu

Sertifika No: 33837

ISBN 978-975-07-2172-4

CAN SANAT YAYINLARI

YAPIM VE DAĞITIM TİCARET VE SANAYİ A.Ş.

Hayriye Caddesi No: 2, 34430 Galatasaray, İstanbul

Telefon: (0212) 252 56 75 / 252 59 88 / 252 59 89 Faks: (0212) 252 72 33

canyayinlari.com/9789750721724

yayinevi@canyayinlari.com

Sertifika No: 31730

YİĞİT BENER
KUSURSUZ
GEZİNTİ
İKTİDARSIZ YAZILAR

DENEME

Yiğit Bener'in Can Yayınları'ndaki diğer kitapları:

Heyulanın Dönüşü, 2011

Eksik Taşlar, 2012

Kırılma Noktası, 2012

Öteki Kâbuslar, 2012

YIĞİT BENER, 1958'de doğdu. Gençlik yıllarını Ankara, Paris ve Brüksel'de geçirdi. 1990'dan beri İstanbul'da yaşıyor. İlk romanı *Eksik Taşlar* 2001'de yayımlandı. *Kırılma Noktası* 2004'te, *Özgür Rosto* 2007'de, öykü kitabı *Öteki Kâbuslar* ise 2010'da basıldı ve 2011'de Fransızca'ya çevrildi. 2011'de basılan *Heyulanın Dönüşü* ile 2012 Orhan Kemal Roman Armağanı'nı kazandı. Louis-Ferdinand Céline'in *Gecenin Sonuna Yolculuk* adlı yapıtının çevirisiyle 2002 Dünya Kitap Yılı'nın Çeviri Ödülü'nü kazandı. 2003-2009 yıllarında yayımlanan *İktidarsız* adlı sanal edebiyat dergisinin kurucularından ve yazarlarından. Burada yayımlanan yazılarından bir seçkiyi *Kusursuz Gezinti* adıyla kitaplaştırmıştır.

İçindekiler

Önsöz	11
İktidarsız alakalar	
Gezi Direnişi: Yeni Bir Dil	17
Bilimde, medyada, sanatta, hatta edebiyatta iktidar...	
İktidar Dili (I) Kırbaç	23
İktidar Dili (II) Arınmak	33
Gerçekten İktidarsız mıyız?	39
“Neden Yazdınız?”	49
Memleketimden Yazar Manzaraları... ..	51
Özeleştiri	59
Kim Uçar, Kim Kalır?	61
Para babalarının, mevki sahiplerinin, silahlıların iktidarı...	
Sigortası Atmak!	69
Akıl Tutulması	71
“Düşman”	75
Bosnalı General	79
Şu ya da bu ırkın, dinin, dilin, sınıfın, partinin, grubun, yaşın ve malum cinsiyetin iktidarı...	
Özde Tehcir ya da Sözde Soykırım... Fark Eder mi Gerçekten?	87
Ölüsünü Gömemeyen Bir Toplum Uygur Olabilir mi?	99
Olmayan Dil	103

Örtünmek mi, Örtünmemek mi? İşte Bütün Mesele Burada!	107
Kıl Oylama... ..	115
“İnsanlık” Hâlâ Ortak Bir Payda mı?	121
Hrant Dink	133
Devlette, partide, dernekte, hatta muhalefette iktidar...	
Eşit Vatandaşlık Nasıl Bir Şey, Devlet Amca?	139
“Milliyetçi Olmayan Ulusalcılık”, Kelime Olmaktan Kaçınan Bir Sözcük müdür?	145
“Milli Olmak”	153
Cumhuriyet Kargaşası	157
Sokakta, işte, okulda, hatta üniversitede iktidar...	
Loto	165
Tüketerek Tükenmek	169
“ <i>Déjà Vu... Déjà Entendu... Déjà!</i> ”	173
Evde, ailede, sevgide, hatta yatakta iktidar...	
Zina Meselesi	181
Veda	189
Banyonuzdaki Sanat Eseri	193
Kokusuz çeviriler	
Aşkolun Barbara!	199
Fransız kalmış yorumlar	
Fransız Gözüyle	213
Medya Savaşları ve Düzenin Hortumu	217
Kahrolsun Avrupa!	223
Atın, Atın, Eski Kelimelerinizi Atın!	229
Kırk Cami mi, Kırk Kışla mı?	233
İktidarsız tarih	
Pembe Formalarla Yumruklar Havada	239

ÖNSÖZ

2003-2009 tarihleri arasında sanal ortamda yayımlanan edebiyat dergisi *İktidarsız*'ın bildirgesi, şöyle bir çağrıyla sonlanıyordu:

En iyisi hep birlikte, cümbür cemaat konuşmak... Her kafadan bir ses çıkması yani... Karmakarışık seslerden oluşan bir uğultu... İktidarsız bir ütopya!

Haziran 2013'te, Gezi Parkı'nda başlayıp milyonlarca insanın katılımıyla tüm yurda yayılan ve daha önce yaşananlardan tümüyle farklı özellikleri olan direniş, işte böyle karmakarışık seslerden oluşan neşeli bir uğultuydu: sadece siyasi iktidara değil, iktidar kavramının kendisine meydan okuyan, geleneksel muhalefet yapılanmalarını bile sorgulayan, kendi içinde de iktidar barındırmayan bir isyandı bu. Farklı bir ses, taze bir nefes... Mizah dolu yepyeni bir muhalif söylemiyle ifade etti kendini. Yeni bir kuşağın sahneye çıktığını ilan etti.

Yazar dostlarım Hüsnü Arkan ve Levent Mete'yle birlikte on yıl önce kurduğumuz *İktidarsız* dergisinin omurgasını ise 12 Eylül 1980 darbesinin sillesini yemiş olan kuşağa ait edebiyatçılar, Ayşe Sarısayın, Birsen Ferahlı, Gülayşe Koçak ve felsefe, fotoğraf, müzik, medya, tiyatro, sinema gibi alanlara yönelmiş yine aynı kuşaktan dostlarımız, Ahmet Soysal, Murat Cankoçak, Naim Dilmener, Ragıp Duran, Serdar Sönmemiş, Serra Yılmaz oluşturuyordu. Aramızda daha kıdemli yazarlar, Erhan Bener, Enis Batur, Feridun Andaç ve ressam Cemil Eren; aynı zamanda daha genç kalemler, Baro Cengiz, Funda Özgürel, Halil Gökhan, Tayfun İşbilen ve Yüce Yöney; hatta Elif Daldeniz'in çevirileri sayesinde Sudan kökenli İngiliz yazar dostumuz Jamal Mahjoub da katılmıştı.

İzleyici sayısı birkaç bini geçmeyen bir edebiyat dergisiyle, milyonları buluşturan Gezi direnişi arasında doğrudan bir alaka kurmaya kalkışmak gülünç olurdu kuşkusuz. *İktidarsız*, olsa olsa daha sonra Gezi okyanusuna akacak suların biriktiği dereciklerden biriydi ola ki. Öte yandan, Gezi direnişinin “ruhuyla” *İktidarsız*’da yayımlanan yazıların genel yaklaşımı arasındaki örtüşmeyi görmezden gelebilir miyiz?

İktidarsız dergisinin yazarları, devlette, partide, dernekte hatta muhalefette; sokakta, işte, okulda hatta üniversitede; bilimde, medyada, sanatta hatta edebiyatta; evde, ailede, sevgide hatta yatakta, her yerde “iktidar” ilişkilerinin izini sürdüler, iktidar söylemlerinde yuvalanan yalanlara yönelik eleştirilerini edebiyatın diliyle ifade etmeye çalıştılar.

Her alana yayılmış irili ufaklı tüm bu iktidar odaklarının hoyrat diline ve hamasetine karşı en güçlü panzehirin mizah olduğunu düşünen bu yazarların kullandıkları “Kusursuz”, “Huysuz”, “Rahatsız”, “Vuslatsız”, “Nedensiz”, “Suratsız”, “Münasebetsiz” vb. köşe adlarıyla, bu köşeleri süsleyen maymun logolarıyla, televizyon açık oturumlarını tiye alan “İktidarsız Sohbetler” videolarıyla, kendini de gereğinden fazla ciddiye almayan, çoksesli, satirik bir dergiydi *İktidarsız*.

İktidar söyleminin yıkıcı saldırganlığını mizahın gücüyle etkisizleştiren Gezi direnişine bu yönüyle baktığımda, *İktidarsız* dergisinde dile getirdiğimiz arayış ve özlemlerimizi billurlaştırılan bir toplumsal hareket gördüğümü rahatlıkla söyleyebilirim.

Yeni bir kuşağın damgasını taşıyan bu tür hareketler, kısa vadeli siyasi sonuçlarından bağımsız olarak, orta ve uzun vadede toplumu dönüştürme potansiyelini taşırlar. Bu dönüşümün tam olarak nasıl bir süreç izleyeceğini, hangi aşamalardan geçeceğini şimdiden öngörmek olanaksızdır.

Ancak şunu söylemek sanırım çok yanlış olmayacaktır: Gezi direnişi, yalnızca mevcut siyasi iktidarı sallamakla kalmamış, otuz üç yıldır çeşitli biçimler altında süregelen 12 Eylül’ün asık suratlı korku rejimine de son vermiştir. “Gezi kuşağı” olarak adlandırabileceğimiz bu yürekli gençler bunu şimdiden başardılar. Ancak tıpkı kendilerinden önceki isyankâr kuşaklar gibi, bu uğurda onlar da ağır can kayıpları verdiler, yaralandılar, hapisle tanıştılar, işlerinden oldular, polisten kötü muamele gördüler, iktidardan hakaret işittiler, yalana ve nefrete dayalı suçlamalarla karşı karşıya kaldılar.

Ülkenin üzerine bir karabasan gibi çullanan 12 Eylül rejimi de, benim kuşağımdan binlerce genci öldürmüş, on binlercesini hapis-

lerde çürütmüş, yüz binlercesini işkenceden geçirmişti; düzeni sorgulayan her görüşü, her arayışı “illegal” ve “terörist” olarak damgalayarak bizleri sindirip adeta tecrit etmeye çalışmış, bu sayede sonraki kuşaklarla bağ kurmamızı büyük ölçüde engellemeyi başarmıştı.

Bu sayede 12 Eylül rejimi, ideolojisiyle, anayasası ve kurumlarıyla tüm topluma baskıcı bir deli gömleği giydirmiş, korku salmış, toplumu nefes alamaz hale getirerek bu cendereden çıkılamayacağına neredeyse inandırmıştı; farklı bir dünya kurma umudunu bir bakıma yok etmişti.

Gezi gençliği, işte toplumun üstündeki bu ölü toprağını silip süpürdü, geçmişin yenilgilerinin yükünü silkip attı ve genci yaşlısı, solcusu sağcısı, liberali çevrecisi, Alevi’si Sünni’si, Türk, Kürt ya da Ermeni, Atatürkçü ya da antikapitalist Müslüman, başörtülü ya da başörtüsüz kadın, eşcinsel, travesti, öğrenci, emekçi, esnaf ya da işsiz, tüm toplumsal kesimlerden milyonlarca insanı aynı özgürlükçü arayışta bir araya getirmeyi başardı.

Üstelik bunu, geçmiş kuşaklardan daha gelişkin bir anlayışla, tüm iktidarların ve geleneksel muhalefet hareketlerinin buyurgan, dışlayıcı, hor gören, ötekileştiren, aşağılayan, eril ve militarist hamasi dilini kullanmadan yaptı; aksine, kapsayıcı, birleştirici, dayanışmacı, mizah vurgusu güçlü, yani özgürleştirici yeni bir muhalif dil yarattı.

1970’lerde aynı düzene başkaldıran, ama bunun bedelini ağır bir yenilgiyle ödeyen kuşağın bir ferdi olarak inanıyorum ki, kendi sözünü söylemek üzere yaratıcılık ve neşe dolu bir enerjiyle harekete geçen bu “Gezi kuşağı”, tüm iktidarlardan arınmış bir dünya yaratmada bizlerden daha başarılı olacaktır. Artık bizim payımıza düşen, olsa olsa birikimlerimizi, tecrübelerimizi ve kendi hatalarımız da dahil yaşadıklarımızdan çıkardığımız dersleri mütevazı bir katkı olarak onlara sunmaktan ibarettir.

İşte bu anlayışla, ola ki ilgilerini çeker ya da en azından biraz gülümsetir umuduyla, *İktidarsız* dergisindeki yazılarımdan derlediğim bu kitabı Gezi direnişini yaratan gençlere ithaf ederken, aslında onlara olan borcumun hiç olmazsa bir kısmını ödemeyi umuyorum. Çünkü onlar bizlere en değerli armağanı sundular: otuz küsur yıllık yoksunluğumuzu gidererek bize yeniden geleceğe yönelik *umut* verdiler.

Hele bu devirde, az şey mi?

İstanbul, 20 Aralık 2013

İktidarsız alakalar

GEZİ DİRENİŞİ: YENİ BİR DİL

15 Haziran 2013 gecesinde yaşananlar, bana Garcia Marquez'in, Türkçeye *Kırmızı Pazartesi* adıyla çevrilen *Crónica de una muerte anunciada* adlı kitabını anımsattı, daha doğrusu kitabın adının kelimesi kelimesine çevirisini: "Önceden ilan edilen bir cinayetin güncesi..."

Başka bir deyişle: Şaşırmadım.

"Devletin gücünün" bu ülke insanların gözüne sokulacağı günlerdir ilan edilmekteydi. Sokuldu da, hem de doğduğumdan beri bilmem kaçınıcı kez...

Taksim Meydanı, bir kez daha devlet güçleri tarafından "fethedildi". Fethedilen meydanda "stres atmak için" top oynayanlar, bu kez asker değil, polis üniforması taşıyorlardı. 33 yıl arayla, tuhaf bir *déjà vu*...

Böyle bir sabaha uyanıp, hele edebiyatçı kimliğiyle yazı masasının başına geçmek kolay değil. Taksim'den sonra da şiir yazmak barbarlık sayılabilir mi? Tekerlekli sandalyedeki bir insana bile zırhlı araçtan su sıkılan zihniyete olan tepkiyi, devletin bildiği ve anladığı biricik dil olan öfke ve nefret dili dışında ifade etmek mümkün mü? Kötümserin, "Bundan daha kötüsü olamaz," dediği; iyimserin ise ona, "Olur olur, bal gibi olur," diye yanıt verdiği bir noktada, yani sözün bittiği yerde miyiz?

Söz bir yolunu bulur diyesim geliyor oysa. Buluyor da. Sabah okuduğum, Gezi direnişçilerinden birinin tweet'i, böy-

le bir günde ne yazılabilir ki sorumun cevabını veriyor bana: “Tekerekli sandalyeli birinin o gün Taksim’de ne işi var demişler, oysa adam sadece yürüme engelli, düşünme engelli değil ki!”

Gezi Parkı direnişinin, o direnişin içinde yer alan gençlerin hepimize verdiği en büyük ders, işte bu sözlerde saklı: Başka bir dil mümkün, hem de çok daha etkili bir dil! Devletin şiddet tuzağına düşmemek, nefret dili çağrısına uymamak, ona direnirken ona benzememek, dönüşmemek mümkün.

Her toplumsal kültür kendi dilini yaratır. Gezi direnişi de yepyeni bir dil yarattı. Kendi kültürünün ifadesi olan bir dil: mizah dili, sevgi dili, dayanışma dili, paylaşma dili, dertleşme dili, akıl dili, cesaret dili, boyun eğmeme dili.

Oysa ülkemizde egemen olan dil, yani devletin kullandığı ve toplumun her kesimine, muhaliflere bile dayattığı, benimsettiği dil, şimdiye kadar hep nefret ve öfke dili oldu: iktidar dili.

Yani tartışmayan, itiraz kabul etmeyen, hak vermeyen, hatasını kabullenmeyen, kendini ve kendi doğrularını asla sorgulamayan, dürüst davranmayan, sohbet etmeyen, şakalaşamayan, asık suratlı bir dil...

Daima ötekileştiren, dışlayan, aşağılayan, kuşkulanan, açığınızı kollayan, tahrik eden, hırpalayan, hesap soran, azarlayan, bağırıp çağıran, suçlayan, had bildiren, hafife alan, hor gören, dudak büken, iftira atan, dayatan, sonunda da mutlaka hakaret eden eril bir dil.

Tüm iktidarların dili; ama aynı zamanda, iktidar kavramını değil, sadece o an iktidardakileri sorgulayan iktidar adaylarının ortak hamaset dili.

Gezi Parkı direnişi işte bu nedenle bu topraklarda daha önce yaşanan toplumsal hareketlerden hiçbirine benzemiyor. Çünkü bu direnişi yaratan ve ülkenin tüm renklerini içinde barındırabilen gençler, kendilerini bu siyah beyaz “iktidar dilile” ifade etmeyi reddediyorlar. İktidar olmayı değil, tüm iktidarlardan arınmayı hedefliyorlar; iktidarı devirmeyi değil,

iktidarsızlaştırmayı hedefliyorlar. Kimsenin kimseyi ötekileştirmedeği, kimsenin dışlanmadığı, kimsenin başkaları üzerine iktidar kuramayacağı bir ülkede yaşamak istiyorlar.

İhtiyarlar eski ezberlerini tekrarlayıp eski kavgalarını sürdürürken, bu gençler yeni bir dille yepyeni bir Türkiye kuruyorlar.

Daha henüz sürecin başındayız elbet. Gezi Parkı direnişi şimdilik sadece bir milat. Kaba kuvvete dayalı iktidar dili, meydanları zor kullanarak fethedebilir, ama artık gönülleri fethedemez. İktidar dili bir süre daha devlet aygıtının o malum gücü sayesinde egemenliğini sürdürebilir; ama daha uzun vadede, hiçbir iktidar bu yeni dille baş edemez.

Gençliğin yarattığı yeni dil, kuşkusuz daha çok gelişecek, dallanıp budaklanacak, kısa mesajların enikonu ötesine geçecek. Zamanla ve dalga dalga toplumun tüm katmanlarına yayılacak. Bu yeni dili öğrenemeyenler, artık yarının Türkiye'sinde halka hitap dahi edemez hale gelecekler. Çünkü yeni Türkiye, ihtiyarların takıntıları değil, gençlerin neşesi, umudu, insancılığı temelinde yükselecektir.

Sonunda, gençlerin kurmaya başladıkları bu yeni Türkiye'de, kimse kendini dışlanmış hissetmeyecek, kimse "öteki" olmayacaktır.

Taksim Meydanı'nın "fethi" ve arkasından geleceği besbelli olan intikam furyası, bir Pyrrhos Zaferi dahi olamayacaktır aslında. Çünkü mizaha bile ancak hakaret ve kaba kuvvetle cevap vermeye kalkanlar, gençliğin bu yeni dili karşısında âciz kaldıklarını ve tüm söylemlerini tükettiklerini itiraf etmiş oldular.

Ömrü iktidar kavgaları içinde geçmiş, iktidar dili ve zihniyetiyle sakatlanmış eski kuşaklar, bu yeni dili öğrenmede zorlanacaklardır kuşkusuz. Kolay da değil doğrusu: gençlerimize sevgiyle, sempatiyle, dayanışma duygularıyla bakan, destek olan bizler bile ezberlerimizi bozmakta zorlanıyoruz. Koskoca cumhuriyet tarihinin, hatta belki de iktidar kavramı icat edildiğinden beri tüm insanlık tarihinin ezici yükü var yaşlı omuzlarımızda.

Öte yandan, bu yeni dili öğrenmek için ille özel kurslara gitmeye gerek yok aslında: gençliğe kulak verin yeter... Ya da gençliğe kulak verin, artık yeter!

Haziran 2013

İktidardaki sizi eşiti olarak görmez, dolayısıyla o sizinle asla tartışmaz, size fikir danışmaz, sizden bir şey öğrenmez, itiraz kabul etmez, size hak vermez, hatasını kabullenmez, kendini ve kendi doğrularını asla sorgulamaz, size karşı dürüst davranmaz, eşit mesafeye girmez, beğenisini belli etmez, sizinle sınırlarını paylaşmaz, dertleşmez, sohbet etmez, dostça şakalaşmaz, gülmez...

O sizi daima ötekileştirir, dışlar, aşağılar hatta sizden öğrenir, kuşkulandır, dürüstlüğünüzü sorgular, açığınızı kollar, tahrik eder, ısırır, hırpalar, hesap sorar, azarlar, bağırıp çağırır hatta böğürür, sizi hep suçlar, haddinizi bildirir, rezil eder, alay eder, yıldırır, küçümser, hafife alır, hor görür, tersler, dudak büker, harcar, ezer, sırtını döner, şikâyet eder, iftira atar, sizi utandırmaya çalışır, eninde sonunda da size daima hakaret eder...

Farklı sanat dallarından birçok aydınının bir araya gelerek hazırladığı **İktidarsız** dergisi, yayın hayatı boyunca takipçileri için keyifli bir sanal uğrak olmuştu. Yiğit Bener, **İktidarsız**'da yayımlanan sivri dilli yazılarından bir seçki olan bu kitapta, bütün çağrışımlarıyla iktidar olgusunu ironik bir dille eleştiriyor. Aile reislerinden devlet büyüklerine, hayatımızda iktidar figürü olarak yer işgal eden bütün muktedirler bu paylamadan nasibini alıyor.

19 TL
KDV DAHİL

🌐 canyayinlari.com 🐦 twitter.com/canyayinlari 📘 facebook.com/canyayinevi

ISBN: 978-975-07-2172-4

9 789750 721724